

A. N. POTRESOVILLE

27. VI. 99.

Viime perjantaina, 18 pnä, sain kirjeenne, joka oli päivitys 2. VI, mutta *en ole saanut* Mehringiä enkä Karelina, jotka kirjoititte lähettävänne. Ensin odottelin ja arvelin, että postissa on varmaan sattunut jokin viivytyks, mutta nyt on pakko luulla, että joko lähetys on kadonnut tai Te olette lykännyt lähettämisen. Jos edellinen olettamus pitää paikkansa, niin tehkää heti ilmoitus.

Lausuntonne kirjani johdosta ⁴⁷ ilahdutti minua kovasti. Luulen kuitenkin, että sen kääntämisen suhteen Te taidatte liioitella: tuskinpa saksalaiset ryhtyvät lukemaan teosta, joka on täpö täynnä niin sanoakseni puhtaasti paikallisia ja vähäisiä tosiasioita. Tosin N. —onin ⁴⁸ teos käännettiin (mutta hänellä oli jo suuri maine ja kaiketi Engelsin suositukset, vaikka tämä monistin sanojen mukaan aikoikin panna tuon teoksen matalaksi). Oletteko tavannut saksalaisessa kirjallisuudessa lausuntoja siitä? Ellen erehdy, se on käännetty myös ranskaksi. Minua hiukan hämmästyttivät sananne, että olette „vihdoinkin onnistunut saamaan” kirjani... Ettekö ole saanut sitä Moskovasta tai Pietarista? Pyysin lähettämään sen Teille, kuten kaikille muillekin tuttavilleni, ja kaikki ovat sen saaneet. Jos ette ole saanut, niin tiedottakaa, ja minä kirjoitan uudelleen Moskovaan. En ole vielä nähnyt lehdissä lausuntoja siitä, enkä odota näkeväniäkään niitä ennen syksyä,— luen lehdistä sivumennen sanoen vain „Russkije Vedomostia” ⁴⁹, joka edelleen on „tahdikkaasti vaiti”...

Olen lukenut Bulgakovin artikkelin „Archiv” julkaisusta ⁵⁰. En aio kirjoittaa hänelle erikoista saksalaiselle

lukijakunnalle tarkoitettua vastausta, sillä ensiksikin, en pysty kirjoittamaan saksaksi; toiseksi,— ja tämä on tärkeintä, sillä kaipa löytyisi kääntäjä, joka saksantaisi sen,— saksalaiselle lukijakunnalle ei kelpaisi lainkaan kirjoitus, joka olisi kirjoitettu samassa hengessä kuin kirjoitin venäläiselle, t.s. selostamalla yksityiskohtaisesti Kautskyn kirjaa. Bulgakovin erikoisviitteisiin (saksalaisiin tilastotietoihin perustuviin viitteisiin) en voi vastata, koska minulla ei ole aineistoa. Hänen yleisestä katsantokannastaan (kantilaisesta ja... bernsteiniläisestä kannasta, jos niin voitaisiin sanoa) en myöskään tohdi lähteä kirjoittamaan *saksalaisia varten*. Luulen, että saksalaisten käsitystä venäläisistä oppilaista olisi todellakin oikaistava, mutta sitä varten riittäisi tavallinen pieni uutinen (ellei kukaan ottaisi kirjoittaakseen erikoista kirjoitusta) Bulgakovia vastaan tähdätystä artikkelistani, sitten kun artikkelini julkaistaan venäläisessä aikakausjulkaisussa⁵¹. Mutta ellei se yleensä pääse julkisuuteen... „Natshalo” on kuollut, „Zhizn” voi kieltäytyä tahikka sensuuri kieltää... silloin asia saa oleellisesti toisen käänteän.

Venäläisten oppilaiden „huimaavat löydöt” ja heidän uuskantilaisuutensa alkaa suututtaa minua yhä enemmän. Luin Tugan-Baranovskin artikkelin „Nautshnoje Obozrenien” 5. numerosta... Ihmetellä täytyy, miten tyhmää ja isoista pötyä! Ei tutkita lainkaan historiallisesti Marxin oppia, ei tehdä mitään uusia tutkimuksia, vaan kaavoissa sattuneiden virheiden perusteella (mielivaltaisesti muutettu lisäarvon suhdelukua), sen perusteella, että poikkeustapaus julistetaan yleiseksi säännöksi (työn tuottavuuden kohoaminen *ilman* tuotteen arvon pienenemistä: se on mieletöntä, jos se vain katsotaan yleiseksi ilmiöksi), kaiken sen perusteella puhutaan „uudesta *teoriasta”, Marxin virheestä, uudesta asennoitumisesta... Ei, en jaksakaan uskoa todeksi lausuntoanne, että Tugan-Baranovski muuttuu yhä enemmän Genosseksi *. Mihailovski oli oikeassa nimittäessään häntä „kaikumieheksi”: hänen „Mir Bozhi” aikakausjulkaisussa ollut juttunsa („Beltovin mukaan”, muistatteko? vuonna 1895) ja tämä kirjoitus vahvistavat oikeaksi tuon ankaran lausunnon, minkä puolueellinen arvostelija on hänestä antanut. Samaa vahvistaa sekin, mitä olen Teiltä

* — toveriksi. *Toim.*

ja Nadjalta ⁵² kuullut hänen luonteenpiirteistään. Tämä ei tietenkään vielä riitä lopullisen johtopäätöksen tekemiseen, ja voin hyvinkin erehtyä. Mielenkiintoista olisi kuulla, mikä mielipide teillä on hänen artikkelistaan.

Niin, ja vielä siitä „sosiologisten” ja „taloudellisten” kategorioiden erottamisajatuksesta, minkä Struve on esittänyt („Nautshnoje Obozrenijen” I. numerossa) ja jota sekä P. Berlin („Zhiznissä”) että Tugan-Baranovski toistavat. Mielestäni se ei lupaa muuta kuin mitä sisällyksettömintä ja skolastisinta määrittelyillä leikittelyä, jota kantilaiset nimittävät mahtipontisesti „käsitteiden arvosteluksi” ja vieläpä „tieto-opiksi”. En kerta kaikkiaan käsitä, mitä *järkeä* tuollaisessa jaottelussa voi olla?? kuinka taloudellinen voisi olla sosiaalisen ulkopuolella??

Ohimennen vielä uskantilaisuudesta. Kenen puolelle Te asetutte? Olen lukenut kahdesti suurella tyydytyksellä „Beiträge zur Geschichte des Materialismus”*, saman tekijän „Neue Zeit”** lehdessä julkaisemia Bernsteiniä ja Konrad Schmidtiä vastaan tähdättyjä kirjoituksia („Neue Zeit”, 5. numero, v.v. 1898—1899: myöhempiä numeroita en ole nähnyt)⁵³ sekä kantilaistemme (P. Struven ja Bulgakovin) ylistämää Stammlerin teosta („Wirtschaft und Recht”)** ja olen asettunut päättävästi monistin kannalle. Erikoisesti minua suututti Stammler, jolta en parhaallaakaan tahdolla voinut löytää mitään uutta, sisältörikasta... Pelkkää erkenntnistheoretische Scholastik****! Sanan pahimmassa mielessä mitä tylsimmän tusinalakimiehen typeriä „määritelmiä” ja niistä tehtyjä yhtä typeriä „johtopäätelmiä”. Stammlerin jälkeen luin „Novoje Slovo” uudelleen Struven ja Bulgakovin artikkelit ja huomasin, että uskantilaisuus täytyy tosiaan ottaa vakavasti. En enää malttanut, vaan liitin häntä vastaan tähdättyjä huomautuksia ja hyökkäilyjä vastaukseni, joka oli tarkoitettu Struvelle (vastaus hänen „Nautshnoje Obozrenijessa” julkaisemaansa kirjoitukseen. En jaksa käsittää, kuka ja minkä takia pidättää vastaukseni julkaisemista. Sen sanottiin tulevan „Nautshnoje Obozrenijen” 6. numeroon. Mutta siinäkään sitä ei ollut. Ja vaitioloni alkaa jo tuottaa minulle

* — „Lisiä materialismin historiaan”. *Toim.*

** — „Uusi Aika”. *Toim.*

*** — „Talous ja oikeus”. *Toim.*

**** — tieto-opillista skolastiikkaa. *Toim.*

ikävyöksiä: esimerkiksi Nezhdanovin kirjoitus „Zhiznin” 4. numerossa), sekä vastaukseeni Bulgakoville⁵⁴. Sanon, että „en malttanut”, sillä käsitän vallan hyvin filosofisen valistumattomuuteni enkä aio kirjoitella näistä aiheista ennen kuin lueskelen lisää. Sitä nyt juuri teenkin, olen aloittanut Holbachista ja Helvétiusuksesta ja aion siirtyä tutkimaan Kantia. Olen saanut hankituksi tärkeimpien filosofian klassikkojen pääteokset, mutta uskantilaisten kirjoja minulla ei ole (olen tilannut vain Langen⁵⁵). Olkaa hyvä ja tiedottakaa, onko Teillä tai tovereillanne niitä ja ettekö voisi antaa meillekin.

Minua alkoi saman asian vuoksi kiinnostaa tavattomasti „Natshalon” 5. numerossa (toukokuu,— numero potee viime asteelle kehittyntä keuhkotautia) julkaistu Bogdanovin kirjan arvostelu. Ihmettelen, kuinka en ole huomannut ilmoitusta, että kirja on ilmestynyt. Nyt vasta tilasin sen. Aloin epäillä jo ensimmäisen kirjan perusteella, että Bogdanovina esiintyy monisti, ja toisen kirjan nimi ja sisältö lisäävät epäilyksiäni. Ja miten sopimattoman sisällyksetön ja sopimattoman ylimielinen tuo arvostelu onkaan! Ei sanaakaan itse asian olemuksesta ja... nuhteita kantilaisuuden sivuuttamisesta huomiotta, vaikka itse arvostelijankin sanoista jo näkyy, ettei Bogdanov *sivuuta* kantilaisuutta, vaan *torjuu* sen ollen filosofiassa toisella katsantokannalla... Mielestäni (ellen ole erehtynyt Bogdanovin suhteen) tähän arvosteluun ei voida olla vastaamatta⁵⁶. Yhtä asiaa vain en ymmärrä, sitä kuinka Kamenski *on voinut olla* vastaamatta Engelsiä vastaan tähdättyihin Struven ja Bulgakovin kirjoituksiin, jotka he julkaisivat „Novoje Slovo”! Ettekö selittäisi sitä minulle?

Tiedotuksenne, että Pietarissa on alkanut marxilaisuusvastainen reaktio, oli minulle uutuuksia. Olen ymmällä. Siis „reaktio”, ja marxilaisten keskuudessako? Keiden? Saman P. B:nkö taholta? Hänkö ja hänen kumppaninsa edistävät sitä pyrkimystä, joka vie yhdistymiseen liberaalien kanssa?? Odotan peräti kärsimättömänä selityksiänne. Olen täysin samaa mieltä siitä, että „arvostelijat” vain sotkevat lukijakuntaa, *antamatta yhtään mitään*, samoin kuin siitäkkin, että heitä vastaan täytyy käydä (erikoisesti Bernsteinin johdosta) ankaraa sotaa (mutta onkohan sitten, missä sotia?..) Jos P. B. „lakkaa täydellisesti olemasta Genosse”, niin sitä pahempi hänelle. Se muodostuu

tietysti äärettömän suureksi menetykseksi kaikille Genossen, sillä hän on tavattoman lahjakas ja monitietoinen mies, mutta tietysti „ystävyyys ystävyutenä, mutta virka virkana”, eikä se tee tarpeettomaksi ehdotonta sotaa. Ymmärrän hyvin ja hyväksyn „raivostuneisuutenne” (jonka Teissä aiheutti monistista käytetty epiteetti „iljettävä” (sic!!! *) — mutta minkä vuoksi? „Neue Zeitissa” julkaistun kirjoituksenko vuoksi? vai sen Kautskylle osoitetun avoimen kirjeen vuoksi, kuka kenet saa begraben **?) ja olen kovin kiinnostunut tietämään, miten hän vastasi kirjeeseen, jossa puritte raivoanne. (Bernsteinin kirjaa en ole vielä nähty⁵⁷.) Gründliche Auseinandersetzung *** on tietysti tarpeen, mutta „Natshalossa” tai „Zhiznissä” siitä ei tule eikä voikaan tulla mitään, tuloksena on vain erillisiä kirjoituksia marxilaisuuden „arvostelijoita” vastaan. Sitä varten tarvitaan nimenomaan kolmannen lajin kirjallisuutta⁵⁸ ja Platform **** (jos olen ymmärtänyt Teitä oikein). Silloin vasta Genossen erkaantuvat lopultakin „sivullisista” „hyökkäilijöistä” ja vasta silloin eivät mitkään henkilökohtaiset toilaukset eivätkä teoreettiset „huimaavat löydöt” tule enää aiheuttamaan sekasortoa eikä anarkiaa. Kaikkeen tähän on syyssä Venäjän kirottu sekasortoisuus.

En käsitä, millä tavalla perintöä koskeva kirjoituksenne (olen lukenut vain ensimmäisen) oli tähdätty pietarilaisia vastaan. Kirjoitusta „Ohi kaiken muun” en ole nähty. Lähettäkää se.

Blitzableiterista ***** tekisi kovasti mieli keskustella yksityiskohtaisemmin ja perusteellisemmin. Mutta se täytyy nähtävästi jättää toiseen kertaan. Määräaikani päättyy 29. I. 1900. Kun ei vain jatkettaisi karkotusaikaa, se on suurin onnettomuus, mikä usein kohtaa karkotusvankeja Itä-Siperiassa. Mieleni tekee Pihkovaan. Entä minne Teidän?

Terveisiä Nadjalta.

Puristan lujasti kättänne. V. U.

* — sillä tavalla!!! Toim.

** — haudata. Toim.

*** — perusteellinen selvittely. Toim.

**** — puhujalava. Toim.

***** — ukkosenjohdattimesta. Toim.

P. S. Luin nyt uudelleen Bulgakovia vastaan kirjoittamani artikkelin loppuosan käsikirjoituksen... ja huomasin, että sävyni on siinä sovitteleva: ...olen muka „ortodoksi” ja jyrkkä „arvostelijain” vastustaja (olen sanonut sen suoraan), *mutta* ei pidä liioitella näitä erimielisyyksiä [niin kuin hra Bulgakov tekee] yhteisten vihollisten edessä. Saattaa hyvinkin olla niin, että tämä „sovitteleva” sävy [olen koettanut kaikin voimin lieventää sanontojani ja polemisoida kuin Genosse] osoittautuu sopimattomaksi tai vieläpä naurettavaksi, jos aletaan käyttää sellaisia sanontoja kuin... „iljettävä”, jos „arvostelijat” pakottavat toimittamaan lopullisen selvittelyn. Olisin silloin „syyttömästi syyllinen”: silloin kun en ollut nähnyt Bernsteinin kirjaa, en tuntenut *täydellisesti* „arvostelijain” katsomuksia ja olin „kunnioitettavan välimatkan päässä”, katselin asioita vielä [tätä artikkelia kirjoittaessani] vallan „vanhaan tapaan”, vain „Natshalon” avustajana... Se väitteeni, etteivät „arvostelijat” ole puuttuneet luokkataisteluteoriaan, ei nähtävästi pidä paikkaansa?

*Lähetetty Shushenskojen kylästä
Orloviin, Vjatkan kuvernementtiin*

Julkaistu ensi kerran v. 1925

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*